

Imatges i paraules

Jesús Tuson

Universitat de Barcelona. Departament de Lingüística General
 Gran Via de les Corts Catalanes, 585. 08007 Barcelona
 jtuson@fil.ub.es

Resum

La idea que vivim en l'era de les imatges és posada en qüestió en aquest escrit, en què es planteja una continuïtat entre etapes molt antigues del desenvolupament humà, on ja existia una harmonia entre la dimensió visual i la sonora o lingüística. L'increment de les imatges, a més, no sembla que posi en perill la capacitat humana, essencial i distintiva, d'adquisició i ús de les llengües. Si de cas, l'allau de les imatges deixarà empremtes en el lèxic; però no influiran en els nivells pregonos de les llengües, sotmesos, és clar, al canvi lingüístic ordinaris.

Paraules clau: visual/oral, sintaxi de la imatge/sintaxi de la llengua, evolució humana.

Abstract. *Words and Images*

This article casts doubt over the idea that we live in an era of images, and puts forward a continuity between the far-distant periods of human development, where there was harmony between the visual dimension and that of the sonorous or linguistic ambit. Furthermore, the increase in images does not appear to have threatened the essential and distinctive human capacity for the acquisition and use of languages. It may well be that the veritable avalanche of images will leave its mark on the lexis; but this will not influence the deepest levels of language, which are submitted, naturally, to ordinary linguistic change.

Key words: visual/oral, the syntax of the image/the syntax of the language, human evolution.

Sumari

Oral versus visual	Sintaxi de la parla/sintaxi de la imatge
Revolució visual?	Qüestions residuals, no gens menyspreables
Cada cosa al seu lloc	Un futur quasi perfecte
L'opció sonora	

Hi ha una certa tendència al catastrofisme que rebutja qualsevol plantejament innovador o que, si més no, veu que alguns avenços fan perillar o degraden determinats hàbits consagrats per la tradició. És des d'actituds com aquestes, més aviat ancorades en un passat enyorat però del tot irrecuperable, que sen-

tim cantar les lloances de sistemes educatius periclitats («els estudiants arriben a la universitat cada cop més mal preparats»), o que magnifiquen una suposada inseguretat ciutadana («ja no podem passejar tranquils»), o que menyspreen determinades formes de música (com si Beethoven no hagués suposat una revolució musical amb relació a Mozart), o que veuen en la immigració un perill monumental (com si la humanitat no hagués estat, des de sempre, força viatgera, per raons diverses). Quant al problema de l'embranchida visual, o de la potència cada cop més forta de les imatges en el nostre món, també hi ha qui pensa que s'estan produint canvis substancials: ens estem visualitzant? estan en marxa modificacions incontrolables en el nostre sistema perceptiu? Val, cada cop més, una imatge que mil paraules? Més encara: està reculant la nostra dimensió oral, lingüística, davant l'empenta de les imatges?

Oral versus visual

Sembla fora de dubte (tot i que no consten càlculs percentuals sobre aquesta qüestió) que els humans tenim dos sentits privilegiats: l'oïda i la vista. Comparativament, són molts més els impactes sobre aquestes dues entrades sensorials que els que poden rebre les del tacte, l'olfacte i el gust, almenys pel que fa a les nostres capacitats operatives i a la nostra inserció en el món. Per comprovar-ho, només cal fer una ullada ràpida als calaixos dels adjectius, ben farcits pel que fa a les designacions auditives (*fort, fluix, cridaner, sorollós, remorós, eixordador, greu, agut*, i moltíssims més) i també a les visuals (*clar, fosc, transparent, lluminós, brillant, llampant, resplendent, nítid, pàl·lid, llòbrec...*). En canvi, les llistes d'adjectius dels altres sentits són més aviat curtes: és per això que en suplim les mancances fent operacions sinestèsiques en què manllevem adjectius dels sentits més afavorits (*un sabor brillant o un tacte nítid*).

Entre els dos sentits estel·lars dels humans hi ha diferències molt destacables, i n'és la primera i principal el fet que l'oïda capta els senyals de manera seqüencial. Això és molt important en el cas de la informació lingüística en què (llevat de casos que ara no ens interessin i que ens demanarien consideracions no lineals) les cadenes de paraules s'insereixen ineludiblement en el temps i, en aquest cas, és la memòria humana l'encarregada de donar alguna estabilitat o permanència a la producció lingüística. En canvi, la vista capta els senyals o les imatges de manera instantània o gairebé (també és possible, és clar, fer la «lectura» temporalitzada d'un paisatge o d'un quadre). Aquesta diferència fonamental (seqüencial versus instantani) és allò que fa possible la sorpresa, en el cas del discurs oral, de manera que sempre podem crear una expectativa en un moment del temps i estroncar-la un instant després. La temporalitat, també, ens permet inserir un *però* amb què introduïm els matisos necessaris després d'unes afirmacions un pèl massa taxatives. Per contra, un quadre no podrà ser modificat un cop estigui acabat i penjat en una galeria d'art o en un museu.

Aquestes darreres consideracions són ja l'aperitiu d'una altra diferència: la que contraposa la fugacitat de l'oral a la cosificació de la imatge, sigui la pictòrica, sigui la de la lletra impresa. En aquest sentit, l'oralitat, gràcies a la con-

dició evanescent dels seus signes, fa possible el silenci i, en conseqüència, permet emetre una nova producció verbal, cosa que està en l'essència mateixa del diàleg o conversa humana. En canvi, la imatge ocupa el seu espai sense alternativa possible.

Ateses aquestes circumstàncies (seqüencialitat perceptiva i fugacitat temporal, pel que fa a l'oralitat; instantaneïtat perceptiva i cosificació, en el cas de la imatge), seria del tot suïcida entrar ara en consideracions de millor i de pitjor, perquè qualsevol que intentés fer aquest joc estaria mutilant alguna de les dues dimensions centrals de la sensorialitat humana: l'oralitat fa possible la pràctica ordinària del llenguatge; i la imatge dóna durabilitat a tot de signes (des de les pintures de les coves fins a les cròniques o històries que ens permeten retenir, sense cap més límit temporal que la durabilitat del suport, els fets ocorreguts).

Revolució visual?

Tanmateix, es diu sovint que vivim en l'era de les imatges (potser perquè alguns mitjans de comunicació, alguns gabinets de publicitat i algunes facultats universitàries tenen interès a donar un relleu especial als seus productes?). Més encara: tot de gent sembla considerar com a dogma allò tan vell com que «una imatge val més que mil paraules» (vell perquè és un antic aforisme xinès i no pas l'invent d'algun publicitari contemporani). D'això en parlarem més endavant. Sigui com sigui, és cert i comprovable que hi ha el cinema, la televisió, les revistes il·lustrades profusament, les tanques publicitàries, les enciclopèdies visuals, la premsa gràfica, les pàgines d'Internet..., i que hi ha, a més, tot de productes que ens entren pels ulls i no pas pels seus ingredients, presentats en lletra gairebé microscòpica.

Però cal que ens plantejem si aquesta allau d'imatges representa una revolució o si està en continuïtat natural amb velles històries humanes que tenen antecedents prehistòrics en les pintures de coves i abrics, en el paleolític superior. I sens dubte molt abans, com estan demostrant descobertes recents, amb proves molt més antigues de simbolisme gràfic. Sense anar tan lluny, però, la inquietud sobre el predomini de les imatges es podria haver plantejat en el moment de l'eclosió dels murals romànics, o en la Itàlia de Miquel Àngel, Rafael, Giorgione i Ticià, o en el desplegament del cinema mut, al llarg del primer terç del segle XX.

Anant encara més al fons, els humans arribem al món i, en un instant, passem d'una foscor càlida a tot un univers de sensacions visuals (tots hem pogut comprovar com una criatura es menja amb els ulls el seu entorn). I ens convertim en lectors persistents d'imatges constants, tant és que siguin naturals com fabricades. Naixem i, de fet, ens trobem amb un «hipertext» molt més potent que els construïts amb mitjans informàtics. És en aquest sentit que les imatges no representen cap revolució, perquè han estat les nostres companyes des del primer moment. Un món visual que corre en paral·lel i sense competència amb el món de l'audició i, molt singularment, amb les cadenes de

signes lingüístics. De fet, els qui diuen que el present i el futur és i serà el temps del domini de les imatges ens hauran d'explicar com és que vivim l'època daurada de la ràdio; un mitjà que, per principi, no pot emetre senyals visuals.

Cada cosa al seu lloc

S'ha dit sovint que les imatges, que poden arribar a ser molt potents, segons com tenen alguns problemes; que amb imatges no es pot practicar el pensament reposat, el discurs complex, l'argumentació matisada. De fet, les instantànies o la filmació d'una catàstrofe són ben eloqüents i fins i tot arribem a dir que «hi sobren les paraules». Amb tot, és la paraula, oral o escrita, que ens en donarà, també, algunes dades imprescindibles: quina gent ha patit la desgràcia, on s'ha produït, quan, quines conseqüències tindrà, etc.

Però hi ha més, encara. Mai les imatges no podran ser el suport d'informacions que només es poden vehicular amb el llenguatge ordinari. Mirem-nos-ho amb l'exemple d'un text de Quim Monzó («El mirall» a *El millor dels mons*): «Mentiria si digués que no sé com és que de cop m'ha agafat la idea de fer-me una escultura, perquè, per molt que d'aquestes idees sobtades sovint no se'n pugui precisar el moment que neixen, ni de vegades el dia, en aquest cas sé ben clarament que va ser fa ben poc: dimarts de la setmana passada, que vaig ser a casa de l'Alexandre.» Ara mateix podríem desafiar qualsevol defensor a ultrança del poder de les imatges perquè intentés iconificar el text de Monzó. I guanyaríem l'aposta. És del tot impossible il·lustrar el «mentiria si», el «no sé com és que», el «per molt que» i moltes altres expressions que, llegides o escoltades, creen sentit en la nostra ment. És a dir, les imatges són reproduïdes dins del nostre cervell; però hi ha tot d'informacions que només poden ser construïdes mentalment a través de les paraules.

Val a dir que a totes les llengües del món hi ha elements d'una dimensió abstracta altíssima. I no cal pensar ara en les paraules de referent esmunyedis com ara, per exemple, *solidaritat*, *subtilesa*, *honestedat*, *sensibilitat* o *energia*, mots impossibles de dibuixar, ben diferents a d'altres com ara *arbre*, *cara*, *cotxe* o *incendi*. Més aviat cal considerar les formes (siguin morfològiques, siguin tàctiques o posicionals) amb què s'expressen la «finalitat», la «condició», la «causa», la «consecutivitat», l'«obligació», etc. Elements com *per*, *si*, *perquè*, *doncs* o *haig de*, respectivament, ens creen «imatges» mentals (o esquemes relacionals), però mai no els podríem relacionar amb una icona, tret que s'hagi produït prèviament un pacte verbal (ja hi som, un altre cop) gràcies al qual el dibuix d'una poma, en virtut d'una convenció, s'hagués d'interpretar com a marcador de la consecutivitat: «aquesta poma val per *doncs*».

L'opció sonora

Uns exemples com aquests ens ajuden a situar el problema en el seu punt decisiu: els humans ens ho passaríem molt malament sense imatges; però en cap cas no podríem prescindir de les paraules, de la dimensió oral i auditiva. Si ho

féssim, esdevindríem, molt probablement, una altra espècie animal incapaç d'expressar (i potser de concebre) determinades relacions abstractes. I és ara que val la pena de fer una mica de ciència-ficció (retrospectiva i raonable) per imaginar per què els humans vam seleccionar la substància sonora com a mitjà ordinari de comunicació. Però cal tenir present, en primer lloc, una qüestió general de la màxima importància: algun tipus de comunicació és del tot imprescindible per a la pervivència de les espècies. És des d'aquesta perspectiva que la selecció del vehicle oral i auditiu, en els humans, s'ha d'entendre com l'opció que oferia la màxima eficàcia selectiva. I, com diuen els paleoantropòlegs i els especialistes en evolució humana, és fa molt difícil d'entendre l'èxit de la nostra espècie (sobretot en ocupar qualsevol racó del món) sense el llenguatge.

Quatre arguments ens deixaran clara la idoneïtat de l'opció sonora en contrast amb una altra com ara, per exemple, la comunicació gestual o amb imatges visuals. En primer lloc, el so funciona les vint-i-quatre hores del dia i, en canvi, els gestos només ho fan si poden ser vistos; és a dir, si hi ha llum (imaginem les llargues nits fosques dels nostres avantpassats, condemnats al silenci en cas que l'opció comunicativa hagués estat gestual). En segon lloc, els gestos només poden ser captats si hi ha una línia recta entre qui els fa i qui els rep; de manera molt diferent, el so s'escampa en totes les direccions de l'espai i, doncs, no immobilitza la mirada. Això vol dir que podem rebre senyals sonors, avisant d'un perill, en qualsevol circumstància o en qualsevol posició, cosa absolutament vital per a la supervivència de l'espècie. En tercer lloc, els gestos involucren les mans, que hauran d'estar molt freqüentment ocupades en tot de feines. Això vol dir que la comunicació gestual demana deturar la feina; en canvi, tenim la boca molt poc ocupada al llarg del dia i és per això que, de manera natural, determinats òrgans van ser els candidats idonis per tal d'aconseguir una nova adaptació: l'ús lingüístic. En quart lloc, finalment, els gestos de les mans arriben a ser imperceptibles a partir d'un determinat punt d'observació; mentre que la veu (i més en les condicions silencioses de la sabana) pot arribar a distàncies considerables.

Si totes aquestes observacions tenen algun valor, sembla bastant clar que la condició d'*Homo sapiens* no es pot deslligar del llenguatge oral i auditiu, tal com ha arribat fins a nosaltres després d'un camí llarg, de fa uns cent mil anys (i potser d'abans, en les versions probables de l'*Homo neanderthalensis* i, més encara, de l'*Homo erectus*). És per això que una de les preguntes inicials («està reculant la nostra dimensió oral, lingüística, davant l'empenta de les imatges?») sembla que no té gaire sentit, a la vista de les consideracions anteriors; és per això que, si les imatges substituïssin la paraula, potser esdevindríem unes entitats ben diferents. Som *Homo loquens*, molt principalment, i no ens sabríem concebre sense la parla.

Sintaxi de la parla/sintaxi de la imatge

Les observacions anteriors sobre les marques de connexió en l'ús del llenguatge (*per, si, doncs*, etc.) ens obliguen a plantejar ara una qüestió del tot perti-

nent: les llengües són alguna cosa més que una col·lecció de paraules; les llengües són, molt essencialment, lèxic més sintaxi. Si l'eix central de les llengües fos constituït per una mena de diccionari mental, i res més, els humans ens limitàriem a assenyalar objectes, situacions i esdeveniments («casa», «mal de cap», «accident») i ens situàriem del costat dels primats no humans. Però les llengües són molt més que això: l'arquitectura lingüística és sintàctica (i les persones sordes desenvolupen, bé espontàniament o en un procés d'aprenentatge, un lèxic i una sintaxi gestuals del tot equivalents als característics de les llengües orals, cosa que ens indica clarament fins a quin punt aquests dos ingredients centrals de les llengües (lèxic i sintaxi) estan inscrits en els nostres dinatismes innats per a la comunicació).

És la sintaxi que ens permet marcar la condicionalitat, la causa, la finalitat, etc., a què hem fet referència abans. Però també és la sintaxi el component lingüístic que fa possible marcar qui fa alguna cosa a algú altre (agent i objecte o pacient) o qui és el destinatari d'alguna acció (datiu o beneficiari). Són els casos de la vella gramàtica o els arguments de la nova, patrimoni universal de totes les llengües; arguments amb què ordenem els elements d'una oració que, sense marcadors causals, seria del tot inútil. Imaginem que tenim tres actors d'una escena i un verb: Pere, un gat, Maria i parlar. Sense indicadors de cas mai no sabríem si *En Pere parla a la Maria d'un gat*, o bé si *La Maria parla a en Pere d'un gat*, o si *En Pere parla de la Maria al gat*, o si *La Maria parla d'en Pere al gat*. És també la sintaxi que ens permet fer referències al passat, situarnos en el present o anticipar verbalment el futur: indicacions temporals exclusives de la nostra dimensió verbal. I és amb la sintaxi que podem introduir en el discurs tot de matisacions, restriccions, desenvolupament de les idees... En definitiva, és la sintaxi la responsable del discurs.

En contraposició, la sintaxi de la imatge és molt poca cosa comparada amb la capacitat concatenativa de les llengües.

Els còmics, per exemple, combinen habitualment imatges i textos. I el cinema, regne esplendorós de les imatges concatenades, art en què més pròpiament es pot parlar de la «sintaxi de les imatges», va superar aviat les limitacions del silenci i va incorporar (als començaments de forma desmesurada) el so i les llengües. Sigui com sigui, el cinema és una bona mostra de fins a quin punt el nostre problema no es pot plantejar com una disjuntiva: les imatges i les paraules poden conviure harmoniosament i n'és un bon exemple l'hipertext amb què ens trobem quan neixem, abocats, de cop, a un món de sensacions visuals i sonores, molt principalment.

Això sí, les imatges, com a substituïves d'un lèxic elemental (i sense cap expressió de les relacions sintàctiques), poden ser força útils en determinades situacions. L'any 1970, el Departament de Transports dels Estats Units va encarregar a l'Institut d'Arts Gràfiques una sèrie d'icones informatives, de caràcter intencionadament universal, destinades als aeroports i a les estacions ferroviàries i d'autobusos: són aquests senyals que ens indiquen el lloc de la cafeteria, el restaurant, el quiosc llibreria, el control de passaports, l'aparcament, els lavabos, l'oficina d'objectes perduts, etc. Aquestes icones s'han gene-

ralitzat i fan una funció pràcticament imprescindible, sobretot si pensem que en un aeroport internacional es troben persones de moltes dotzenes de llengües diverses, cosa que faria del tot inútils uns panells lingüístics amb, per exemple, el mateix missatge en seixanta llengües diferents. És aquí, i potser enlloc més, que té sentit l'aforisme xinès, reformulat: «una imatge val més que les paraules». Poc podrà fer, però, des del punt de vista sintàctic una col·lecció d'icones.

Qüestions residuals, no gens menyspreables

¿Tindrà alguna repercussió l'allau de les imatges (que, com mantenim, és més un fet quantitatiu que no pas qualitatiu, si aquesta distinció vol dir alguna cosa) sobre la pràctica de l'escriptura? Per començar, val la pena de deixar ben clar que mai no s'havia escrit tant com ara, ni s'havien assolit percentatges tan alts d'alfabetització en el nostre món. Només cal fer una ullada a les llibreries i quioscos, a la potència de la premsa diària o a la Fira de Frankfurt (tres-cents mil títols cada any) per esborrar qualsevol ombra de dubte. Més encara, les noves tecnologies i la pràctica del *Short Message Service* (SMS) i de les xats està recuperant per a l'escriptura tot de persones que, acabat el currículum escolar, poques vegades agafaven un estri per deixar marques sobre el paper. I és aquí que alguns apocalíptics anuncien la mort de l'escriptura o, si més no, la seva degradació, perquè la gent jove escriu KDM DM per significar «quedem demà». Obliden els apocalíptics que els nostres venerats copistes medievals disposaven també d'un amplíssim sistema d'abreujaments, per tal d'alleugerir la feina i perquè els pergamins eren força cars. Exactament, això és el que fa la gent jove: estalviar-se temps i diners.

Els joves són també els destinataris d'un altre tret: les noves generacions, lliurades inexorablement a un món d'imatges, estan perdent capacitat lingüística. Tantes hores davant del televisor, de la consola o penjats a Internet faran minvar el desenvolupament de la parla. Però sabem molt bé que el llenguatge brolla en nosaltres de manera espontània, com a part de dinatismes innats, sense ensinistrament explícit: el construïm nosaltres mateixos gràcies a l'exposició ordinària d'un organisme que es troba en l'entorn dels parlants. I no cal que aquest entorn sigui especialment ric perquè es desenvolupi el llenguatge, de la mateixa manera com esclata en nosaltres la locomoció bípeda o la visió tridimensional i en colors o la capacitat d'agafar un bri de palla amb els dits polze i índex.

Els joves no tenen cap problema a l'hora de fer les concordances que cal, a situar les parts de l'oració allà on toca, a introduir les subordinades adjectives, a marcar les relacions de cas o a fer anar condicionals, consecutives, causals i finals com si res. Els catastrofistes fixen la seva atenció en tot d'expressions reiteratives, de frases clixé, pròpies de l'argot juvenil; però perden de vista que una de les funcions del llenguatge és la fatiga o del contacte; obliden que les llengües també serveixen per dir coses sense gaire sentit, perquè moltes vegades parlem per evitar el silenci. I també perden de vista que els joves, els d'ara i els

de sempre, fan servir un registre verbal que els identifica i, alhora, els separa de les altres generacions.

Potser sí, el que s'està perdent és la capacitat narrativa de ficció (ja és poca la gent que sap explicar un conte tradicional), però de cap de les maneres s'ha perdut l'habilitat de narrar els fets ocorreguts, les experiències viscudes. I també és possible que els centres d'ensenyament, a tots els nivells, s'hagin de plantejar la necessitat de construir o reforçar les habilitats pròpies del registre més formal o culte, que no s'adquireix de forma natural, sinó amb un determinat tipus d'educació i amb la pràctica habitual de la lectura. Val a dir, però, que mai havia hagut tanta gent capaç de situar-se en la dimensió formal o de practicar l'anomenada «parla educada», conseqüència feliç de la universalitat de l'ensenyament obligatori, en les nostres contrades socioculturals (i hauríem de considerar perversa l'enyorança d'aquells que canten unes èpoques en què la població alfabetitzada gairebé no arribava al cinquanta per cent i en què la universitat era del tot inaccessible per als fills i filles del treballadors).

Un futur quasi perfecte

Parlar de «l'era de les imatges» (i, doncs, donar a aquesta dimensió un paper rellevant, com a ingredient definidor dels nostres temps) podria fer un cert tuf corporativista: també podríem dir que vivim en l'era de l'obertura total (total?) de les comunicacions, del temps nou de la revolució biosanitària, de la globalització econòmica (ai!) o de la digitalització. I, posats a fer gremialisme, algú podria sentenciar, també, que ens trobem en el moment crucial de «la mort de la novel·la», que s'ha obert una nova etapa amb la llibertat en les formes de vestir o que hem creuat la ratlla cap al món de les grans superfícies comercials.

Val a dir, però, que en el decurs de la humanitat hi ha hagut un bon enfilall de revolucions, molt més transcendents que la revolució (catàstrofe, segons alguns) de les imatges que tot ho volen omplir: el neolític, amb la sedentarització creixent de la població i amb la creació de grans nuclis urbans; el descobriment de nous mons que van permetre apamar, gairebé, el planeta; les revolucions francesa i industrial; les guerres mundials; les sortides a l'espai, o la tecnificació informàtica.

Si aquestes revolucions (les de debò) no han modificat substancialment, pel que sembla, la nostra dimensió central com a parlants, no s'acaba de veure què hi podrà fer la presència persistent de les imatges. Més aviat hauríem de pensar que ens hem enriquit, que ara tenim la paraula i, a més, una dotació icònica (fixa i en moviment) més generosa que abans. I que els sentits auditiu i visual no són pas excloents, sinó complementaris, en la mesura en què es reforcen, i també perquè cadascun té el seu camp d'acció i les seves lleis específiques.

D'altra banda, les llengües tenen (si es vol acceptar l'analogia) cos i epidermis. El cos és configurat per nivells estructurals molt pregons: l'arquitectura fonològica, el sistema morfològic i l'aparell sintàctic. L'epidermis, en canvi, és el lèxic, el regne de les paraules o vocabulari. I no hi ha cap lingüista o cap

antropòleg que pugui establir correlacions, ni que siguin ben primes, entre els canvis socials i els canvis fonètics («aquesta revolució ha fet caure les bilabials sonores»), o que pugui detectar incidències catastròfiques sobre la morfologia («la revolta ha suprimit les desinències verbals de primera persona del singular»), o sobre la sintaxi («la nova conjuntura tecnològica ha eliminat les construccions de passiva»). Les llengües és clar que canvien; però segueixen lleis estructurals pròpies o, en tot cas, induïdes per una altra llengua en contacte.

El lèxic és una altra cosa i, en certa mesura, el podríem considerar epidèmic; si més no perquè, de vegades, tenim les paraules «a la punta de la llengua», o perquè podem controlar els mots, proclamar-los i prohibir-los, perquè en som conscients. És en aquest domini que pot tenir algun sentit una hipòtesi del relativisme lingüístic atenuada: les llengües no ens imposen una visió del món, diferent cadascuna, que faria gairebé impermeables els grups humans, i sembla que no és aquest el cas. Però sí que és del tot segur que l'entorn i les circumstàncies (les revolucions, si es vol) deixen petjades en les llengües, i que ho fan, precisament, en el capítol lèxic. És per això que els pobles que viuen de l'agricultura tenen un lèxic riquíssim per designar els estats del temps, els tipus de camps, les eines, els productes de la terra i les festes de la collita. O que nosaltres, gent urbana, controlem vocabularis relatius als elements de la ciutat, al transport o a la varietat de les formes de lleure. I ha de ser així, necessàriament, perquè les paraules (que apareixen i desapareixen amb facilitat, cosa que no passa amb els fonemes ni els morfemes) ens serveixen com a indicadors dels objectes de cada entorn i són el testimoni dels interessos de la gent que hi viu. És per això que, si trobem textos en una llengua del passat, podrem conèixer quina era la cultura d'aquell poble fent l'inventari dels capítols lèxics més farcits i persistents. Així doncs, cal mirar el present i el futur sense sotrats, almenys quant a la responsabilitat de les imatges en canvis més temuts que reals, pel que fa a la dimensió essencial dels humans com a parlants. També el món de les imatges deixarà empremtes en les llengües, en l'apartat lèxic; però en cap cas canviarà l'estructura i les condicions ordinàries dels usos lingüístics. I si mai alguna catàstrofe indueix canvis en la nostra espècie, podrem estar ben segurs que la responsabilitat d'aquest gir dramàtic no haurà estat cosa de les imatges amigues.

Jesús Tuson Valls (València, 1939) és professor de Lingüística a la Universitat de Barcelona. Entre d'altres obres, ha publicat *Lingüística: una introducció al estudio del lenguaje* (1984), *El luxe del llenguatge* (1986), *Mal de llengües* (1988), *L'escriptura* (1996), *¿Com és que ens entenem?* (1999) i *Una imatge no val més que mil paraules* (2001).
